

BÀI 24

SANG THU

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Phân tích được những cảm nhận tinh tế của nhà thơ Hữu Thỉnh về sự biến đổi của đất trời từ cuối hạ sang đầu thu.
- Rèn luyện thêm năng lực cảm thụ thơ ca.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Bài thơ *Sang thu* được Hữu Thỉnh sáng tác vào gần cuối năm 1977, in lần đầu tiên trên báo *Văn nghệ*, sau đó được in lại nhiều lần trong các tập thơ. Dòng thứ ba của khổ thơ đầu, trong cuốn *Thơ Hữu Thỉnh* (Nhà xuất bản Hội Nhà văn, Hà Nội, 1998) được in là "Gió chùng chình qua ngõ", nhưng theo tác giả bài thơ, bản in lần đầu tiên trên báo *Văn nghệ*, dòng này chính xác là "Sương chùng chình qua ngõ".

2. Để giúp HS cảm nhận được đặc điểm bức tranh thiên nhiên cùng tình cảm thiết tha, tâm hồn tinh tế của Hữu Thỉnh trong bài thơ, GV cần tạo ở các em một tâm thế tiếp nhận cho phù hợp. Đặc biệt, khi giới thiệu bài, GV nên gợi tả khái quát bối cảnh thời gian, không gian mà *Sang thu* thể hiện. Bài thơ ngắn nhưng có nhiều hình ảnh đặc sắc, gợi cảm về thời điểm giao mùa hạ – thu ở vùng nông thôn đồng bằng Bắc Bộ.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Hoạt động 1. Giới thiệu bài.

– Yêu cầu HS đọc chú thích (★) ở SGK để sơ bộ hiểu về nhà thơ Hữu Thỉnh. Cần nhấn mạnh : Hữu Thỉnh là nhà thơ viết nhiều, viết hay về những con người, cuộc sống ở nông thôn, về mùa thu. Nhiều vần thơ thu của ông mang cảm xúc băng khuâng, vấn vương trước đất trời trong trẻo đang biến chuyển nhẹ nhàng.

– Giới thiệu khái quát về bối cảnh thời gian, không gian mà bài thơ miêu tả (xem phần *Những điều cần lưu ý*).

Hoạt động 2. Hướng dẫn đọc – hiểu văn bản.

1. Phân tích những hình ảnh, hiện tượng thể hiện sự biến đổi của đất trời lúc sang thu ở khổ đầu của bài thơ (câu 1 trong SGK).

– Nhà thơ chợt nhận ra tín hiệu của sự chuyển mùa từ ngọn gió se (nhẹ, khô và hơi lạnh) mang theo hương ổi (ổi đang vào độ chín).

– Tâm trạng ngỡ ngàng, cảm xúc băng khuâng qua các từ *bỗng, hình như*.

2. Phân tích sự tinh tế của nhà thơ về những biến chuyển trong không gian lúc sang thu (câu 2 trong SGK).

GV cần giúp HS hiểu được đặc điểm, tính chất gợi cảm của hệ thống hình ảnh thiên nhiên trong bài thơ. Biến chuyển trong không gian lúc sang thu được

Hữu Thỉnh cảm nhận qua nhiều yếu tố, bằng nhiều giác quan và sự rung động thật tinh tế.

– Hương ổi lan vào không gian, phả vào gió se.

– Sương đầu thu giăng mắc nhẹ nhàng, chuyển động chậm chậm nơi đường thôn ngõ xóm.

– Dòng sông trôi một cách thanh thản gợi lên vẻ êm dịu của bức tranh thiên nhiên ; những cánh chim bắt đầu vội vã ở buổi hoàng hôn.

– Cảm giác giao mùa được diễn tả thú vị qua đám mây mùa hạ "vắt nửa mình sang thu".

– Nắng cuối hạ vẫn còn nồng, còn sáng nhưng nhạt dần. Những ngày giao mùa này đã ít đi những cơn mưa rào ào ạt, bất ngờ.

– Lúc này cũng bớt đi những tiếng sấm bất ngờ gắn cùng những cơn mưa rào mà mùa hạ thường có.

Trong khi hướng dẫn HS phân tích các hình ảnh, GV cần giúp các em cảm nhận được sự tinh tế của nhà thơ thể hiện trong những từ ngữ diễn tả cảm giác, trạng thái : *bồng, phả vào, chùng chình, hình như, dềnh dang, vắt nửa mình...*

3. Phân tích hình ảnh, câu thơ đặc sắc nhất theo cảm nhận của mình, phân tích hai dòng thơ cuối bài (câu 3 trong SGK).

Ở hoạt động này, GV nên tôn trọng cảm thụ, ý kiến cá nhân của HS. Mỗi em có thể nêu một hình ảnh, câu thơ nào đó thể hiện đặc sắc nhất thời điểm giao mùa hạ – thu theo cảm nhận của mình. Nhưng cần chú ý yêu cầu các em biết trình bày một cách rõ ràng, chứng minh một cách thuyết phục cảm nhận, ý kiến ấy.

Về hai dòng thơ cuối bài, cần hiểu với hai tầng nghĩa (xem *Gợi ý* trong SGK). Lúc sang thu, bớt đi những tiếng sấm bất ngờ. Cũng có thể hiểu : hàng cây không còn bị bất ngờ, bị giật mình vì tiếng sấm nữa. Chính nhà thơ Hữu Thỉnh tâm sự : Với hình ảnh có giá trị tả thực về hiện tượng thiên nhiên này, ông muốn gửi gắm suy ngẫm của mình – khi con người đã từng trải thì cũng vững vàng hơn trước những tác động bất thường của ngoại cảnh, của cuộc đời.

Hoạt động 3. Hướng dẫn luyện tập.

Gợi ý cho HS về nhà viết một bài văn ngắn theo yêu cầu trong SGK.